

Stvaranje računalnoga nazivlja – uporabna praksa i normiranje

(Antun Halonja, Milica Mihaljević: *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Hrvatska sveučilišna naklada, 2012, 229 str.)

Knjiga *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja* djelo je dvaju autora Milice Mihaljević i Antuna Halonje koji su velik dio svoga bogata znanstvenoga znanja u području hrvatskoga standardnog jezika i normativistike, leksikologije i leksikografije, terminologije i terminografije, sociolingvistike i korpusne lingvistike usmjerili na proces stvaranja računalnoga nazivlja. Naime, baveći se godinama računalnim nazivljem, autori su uočili da je čest problem pri njegovu stvaranju i normiranju nerazumijevanje odnosa između računalnoga žargona, koji se najčešće upotrebljava u praksi, i računalnoga nazivlja, koje pripada hrvatskomu standardnom jeziku. Nema sumnje da je pojava interneta otvorila različita područja znanstvenih istraživanja mnogih struka. Uz informatička postoje i mnogobrojna psihološka, sociološka, književnoteorijska i druga istraživanja povezana s internetom kao komunikacijskim medijem. Internet utječe na jezik općenito i na pojedine jezike zasebno, primjerice u jezik

se uvode novi internetski nazivi, a u hrvatskome jeziku najčešće je riječ o anglicizmima ili izvornim engleskim riječima tipa *lajkati, mail, site*. Autori su na samome početku veliku pozornost pridali prikupljanju opsežna korpusa koji čine svi objavljeni računalni rječnici uz one dostupne na internetu, različite internetske stranice, forumi i blogovi te društvene mreže. Usto, razmotrili su i prijedloge računalnih stručnjaka, studenata i hakera.

Knjiga obuhvaća 229 stranica te uz predgovor, zaključak i literaturu ima šest ključnih poglavlja. U uvodnome se dijelu raspravlja o odnosu standardnoga jezika i njegovih funkcionalnih stilova te odnosu standardnoga jezika i žargona, s posebnom usmjerenošću na profesionalni žargon. Naime, žargon služi za identifikaciju i komunikaciju u određenoj društvenoj mreži / socijalnoj skupini čije pripadnike povezuje zajednički interes ili način života, a koja može biti i prostorno određena, dok je standardni jezik, u pisanome i govornome ostvaraju, namijenjen službenoj komunikaciji i svima, stručnjacima i laicima, te ne smije biti prostorno ograničen. Taj je odnos osobito važan kad je riječ o računalima i internetu jer se često ne razumije razlika između nazivlja koje pripada standardnomu jeziku i profesionalnoga žargona koji mu ne pripada. Primjerice, standardnojezični su nazivi: *memorijski ključić* ili

memorijski štapić (žargonski nazivi: *USB stik, fleš, flešić i pamtiprut*), *neželjena poruka* (žargonski naziv: *spam*), *preuzimanje* (žargonski naziv: *downloadanje*) i *računalo* (žargonski nazivi: *komp, kanta*). Računalno je nazivlje prisutno u svim funkcionalnim stilovima standardnoga jezika pa i u književnoumjetničkome – autori navode primjere iz prijevoda romana Stiega Larssona *Kule u zraku*, u kojemu se spominje *Hakerska republika*, širenje *virusa*, sabotiranje *interneta* i rušenje *kompjutorskog sustava*; također u istome romanu u dijalogu se likova imitira žargon, primjerice upotrebljavaju se riječi *komp, Palm...*

No unutar samih funkcionalnih stilova u prvome se redu govori o znanstvenome, razgovornome (žargonskome) i publicističkome nazivlju. Pri izgradnji standardnojezičnoga nazivlja i izradbi terminološkoga rječnika nazivlje koje ne pripada znanstvenomu funkcionalnom stilu navodi se uz jasnu stilsku odrednicu, npr. *žarg., razg., pub.* Tako se, primjerice, za *palmtop* u standardu i višim funkcionalnim stilovima pojavljuje naziv *ručno računalo*, dok se u publicističkome funkcionalnom stilu javljao i naziv *dlanovnik*. Iznimno je bogat broj primjera koji autori stavljaju u suodnos standardnoga jezika i žargona, čak i hiperpurističnih kao što je *krilovnik* (u znanstvenome stilu *prijenosno računalo*, uz *laptop* s izgovorom *laptop*, u razgovornome

stilu i žargonu *laptop* s izgovorom *leptop*, a u publicističkome stilu *prijenosnik*).

U drugome se dijelu knjige iscrpno govori o žargonu općenito jer o njemu u hrvatskome jezikoslovlju zapravo nije bilo opširnijih monografija. Donose se definicije i podjele žargona, on se analizira kao jezična i društvena pojava, govori se o žargonu u rječnicima te se opisuje i oprimjeruje računalni žargon u engleskome i hrvatskome jeziku. U sklopu jezične analize hrvatskoga računalnog žargona, uz semantičke odnose povezane sa sinonimijom i antonimijom, govori se o načinu postanka žargonizama, o kraćenju, stapanju, tvorbi te o leksičkom posuđivanju, prije svega o neposrednom, tj. izravnim posuđivanjem iz jezika iz kojega riječ izvorno potječe: *kompjuter, printer*, i posrednom, tj. preko jezika posrednika u kojemu preuzeta riječ nije izvorna, npr. riječ *guru* koja potječe iz sanskrtskoga, a u hrvatski je računalni žargon preuzeta iz engleskoga. Tako se na kraju knjige, u rječniku hrvatskoga računalnog žargona koji su izradili autori, navodi značenje riječi *guru* pa se objašnjava kako je to osoba koja vlada velikim znanjem o računalima i programiranju i koja je često izvor znanja drugim korisnicima. Autori su na temelju svojih iscrpnih analiza zaključili da se od svih računalnih korisnika hakeri, igrači računalnih igrice i računalni profesionalci služe

najzanimljivijim žargonom. Oni su veoma kreativni u jezičnoj uporabi i promatraju oblikovanje i uporabu žargona kao igru. Autori stoga ističu i kreativnost hrvatskih računalnih korisnika u odnosu na računalne korisnike drugih govornih područja, a neki su od mnogobrojnih primjera za to *forvarduša* (e-poruka koja se šalje drugomu korisniku ili skupini korisnika u onakvu obliku u kakvu je pristigla u poštanski sandučić, prema glagolu *forvardirati* stand. *proslijediti/prosljeđivati*, engl. *forward*) i *mama ploča* (u standardu *matična ploča*, engl. *motherboard*).

U trećemu se dijelu knjige govori o načinima postanka hrvatskoga standardnojezičnog računalnog nazivlja te o postupcima normiranja i uključivanja naziva u hrvatski standardni jezik. S pomoću terminoloških načela stvaraju se hrvatski nazivi za neke pojmove za koje se u praksi (računalnome žargonu) upotrebljavaju poluprilagođeni ili neprilagođeni anglicizmi. Posebna se pozornost posvećuje nazivlju računalnih mreža.

Četvrti je dio knjige posvećen terminološkim načelima i njihovoj primjeni na računalno nazivlje. Prije svega, pri normiranju naziva popisuju se svi nazivi određenoga semantičkog polja, utvrđuju se semantički odnosi među njima, uspoređuju se ti nazivi sa stranim nazivima, utvrđuje se koji hrvatski nazivi odgovaraju kojim

stranim nazivima i u kojim značenjima te odgovara li istomu nazivu još koji strani naziv. Na taj se način stvara ujednačen terminološki sustav. Primjerice, za semantičko gnijezdo naziva *spam*, *spamming*, *spammer* i *spam-guard* donose se hrvatski nazivi: *neželjena poruka*, *slanje neželjenih poruka*, *pošiljatelj neželjenih poruka* i *zaštita od neželjenih poruka*.

U petome se dijelu knjige izdvajaju neke zablude o računalnome nazivlju koje se zapravo tiču razgraničenja računalnih žargona od normiranih računalnih naziva. Autori navode nekoliko temeljnih zabluda, od općenite “svi tako govore”, preko zablude o tome da je naziv na stranome jeziku, najčešće engleskome, precizniji i potpuniji, da hrvatski naziv ne označuje potpuno traženi pojam, da normativno bolji naziv ima drukčije značenje od normativno lošijega (koji se nameće), do zablude da će prihvaćanje engleskoga nazivlja povećati znanje engleskoga jezika koji je, općenito gledajući, precizan jezik. Autori su potvrdu svojih tvrdnja potražili i u anketi među studentima čiji je zadatak bio napisati pročitane pojmove onako kako smatraju da bi bilo najbolje u hrvatskome standardnom jeziku.

U šestome dijelu daje se usporedni rječnik računalnoga žargona i predloženih standardnojezičnih naziva u kojemu je natuknica žargon-ski naziv, zatim se navode engle-

ska istovrijednica i hrvatska standardnojezična istoznačnica, definicija te potvrđeni primjeri uporabe žargonskoga naziva.

Knjiga *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja* iscrpno je vrelo računalnih žargonizama i normiranih računalnih naziva s detaljno predstavljenim nastajanjem hrvatskoga računalnog nazivlja te s njegovom podrobnom usporedbom u odnosu na računalni žargon. To je znanstveno utemeljena i iznimno korisna studija, uporabno primjenjiva i zanimljiva računalnim stručnjacima, studentima, lingvistima, ali i široj zajednici koju zanimaju računalna tehnologija i jezik. Kako je riječ o području koje se rapidno razvija i modernizira, u tehnološkome i jezičnome smislu, i sama je knjiga odraz desetljetnoga slijeda razvoja računalnoga nazivlja starijega i novijega postanja. Milica Mihaljević i Antun Halonja izvrsno su predstavili jedno međudisciplinarno područje i učinili ga iznimno vrijednim štivom koje će poslužiti mnogima u promišljanju jezika kao polifunkcionalnoga komunikacijskog medija u kojemu su različiti procesi stvaranja sustava, u ovome slučaju terminološkoga sustava računalnog nazivlja, prepoznati i povezani u čvrstu cjelinu na nov i zanimljiv način.

Irena Miloš